

C
~~338~~ a).
338.

Eesti Aianduse-Mesinduse Keskseltsi väljaanne nr. 10.

Eesti Üleriikline...

VI üleriikline aianduse ja mesinduse päev.

(Tallinnas, 3. septembril 1933).

Kokkuvõtted ettekantud referaatidest ja
vastuvõetud otsused.

Eritrükk kuukirjast „Aed“ nr. 9 ja 10, 1933.
Tallinn 1933.

A. 10
888

M. Minis'e trükk, Narvas.

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

127475

Päevaküsimusi ja sihtjooni aianduse ja mesinduse aladelt.

K. H i n n o.

Aiandusega ja osalt ka mesilastepidamisega rohkemal või vähemal määral tegeleb suurem osa meie rahvast. Neil aladel on küllalt suur osa meie rahva elatisvahendite produktsioonis ning nad on ka tähtsaks kõrval-tulu ja osalt ka pääsissetuleku allikaks.

Eriti viimastel aastatel, koos üldise ja põllumajanduse kriisiga, kerkisid aiandus ja mesindus ikka rohkem esile, sest neil, kui alles peaaegu söötis aladel, tundus sel ajal olevat veel võimalusi. Nüüd on aga siingi ruum kitsaks jäänud, on tekkinud mõnede saaduste üleproduktatsioon ja koos sellega on kerkinud üles mitmesugused päevaküsimused.

Tahan juhtida tähelepanu mõnele neist mis praeguste väljavaadete ja turu konjunktuuride juures laiemaid aiapidajate ringe peaksid haarama.

Kõige tähtsamaks aianduse küsimusist on kahtlemata meil praegu õunakasvatuse ja turundamine. Õunte eksport on meil aasta aastalt suurenenud ja samuti on tõusnud kauba kvaliteet. See ei ole jätnud mõjutamata ka siseturgu. Ka siingi on nõudmine kindel ja hinnad rahuldavad ega ole enam õunte uputust nagu umbes 10 aastat tagasi. Ammugi pole põhjust enam kõnelemiseks, et õunu hooajal tuleks sigadele sööta või et nad kartulitega ühes hinnas oleksid nagu seda omal ajal sagedasti kuulda võis. Kel praegu häädde sortidega korraspeetud õunaaiad, saavad keskmisel saagiaastal täiskasvanud õunapuukohta sissetulekut 15—20 kr. See on sissetulek, mida teised aiaaadused sama töö ja kulu juures ei võimalda, võiks ütelda, mida ükski taimekasvatuse ala vast päälle seemnekasvatuse praegu ei anna. Neid soodsaid konjunktuure õunakaubanduse alal peame kasutama ja peame leidma võimalusi kuidas kiiresti tõsta kõrgeväertuslise õunakauba produktsiooni.

Õunu võiksime väliturule mahutada 3—4 korda suuremal määral kui senini, samuti võiks ka siseturu mahutis tublisti tõusta, kui õunte pakkumise hooaega pikendada rohkem ka talvele ja kui ümbertöötamine areneb.

Peab aga tähendama et kergesti müüa ja hääd hinda võib saada ainult hääd kvaliteediga kaubast. Eriti on maksev see välituru kohta, kuhu väljaveo kontrolli tõttu ainult hääd kaup pääseb. Nii omab õunakasvatuses ja turundamises kõigesuurema tähtsuse nõue, et õunte kvaliteet oleks hääd.

Tähtsamaks päevaküsimuseks meil praegu ongi: tõsta kõigi võimalustega õunakauba kvaliteeti ja kõrge kvaliteediga kauba produktsiooni.

Õunte kvaliteeti põhjustavad väga mitmed tingimused. Tähtsam neist on esijoones õunasort. On sorte, mis kohalistes kasvutingimustes annavad kõrgeväärtuslist vilja — dessert ehk lauaõunu, teised on aga kas juba sordi iseloomu ehk kasvutingimuste tõttu, madala väärtusega tööstuse ehk kõõgi õunad. Kui õunasort pole õieti valitud, siis on küsitav kas selline aed tasub korraspidamise kulusid. Meie õunakaubanduses ongi praegu suuremaks õnnetuseks liig laialine ja enamasti mitte kohane sortiment. Nii näiteks eksporteeriti läinud aastal meilt Soome üle 50-ne erisordi õunu, pääle selle veel sorte, milledele ka kontrolörid nime ei osanud anda. Seejuures teame meie väga hästi, et maades, kus õunakaubandus hästi organiseeritud, näit. P. Am. Ühisriikides, saadetakse välisturgudele ainult 4—5 kõige paremat sorti ja seda järjekindlalt, nii et tarvitajaskond on nende sortidega juba harjunud.

Ka meie õunasortidest on teada missuguseid Soome turul — (välisturgudest tuleb esijoones arvestada ainult Soome turgu) nõutakse ja missuguseid nõuab siseturg. On viimane aeg õunasortide alal enam-vähem kindlad seisukohad võtta senikauaks, kuni vastavad katseasutised veel pole leidnud kohasemaid sorte. Aluseks tuleb võtta Soomes nõuetavaid õunasorte ja kiiresti kõigi abinõudega püüda nende sortide produktsiooni tõsta. Minu arvates võiksime piirduda 7—8 sordiga ja nimelt järgmistega: 1) Liivi kuldrenett, 2) Treboux, 3) Tartu roosiõun, 4) Liivimaa sibulaõun, 5) Sügisjooknik, 6) Suislepp, ja 7) Tallinna piriõun ja 8) Valge klaarõun.

Nende sortide paljundamise propagandat peaksime sihikindlalt alustama, sest nim. sordid pole mitte üksi hinnatud Soomes, vaid peetakse ka siseturul esimese järgu kaubaks.

Uute aegade asutamisel tuleks see osa puid, millede saak omatarvidusest üle jääb ja müügile on määratud, valida kasvutingimuste järele mõnede eeltoodud sortide hulgast, puht äriaedade rajamisel tuleks aga piirduda ainult ülaltoodud sortidega ja neistki võtta aeda ainult 4—5.

Kuna õunaturg praegu hää, siis nõuab täielik konjunktuuride kasutamine siiski kiiremat produktsiooni suurendamist, sest istutatud aiad hakkavad täit saaki andma alles umbes 10 a. pärast. Sellepärast on tarvilik alustada vähemväärtuslike sortide ümbervääristamist eelpoolnimetatud kvaliteet sortidega. Vanemate puude ümbervääristamisega saaksime kõige kiiremini tõsta turul nõuetavate sortide produktsiooni. Ümbervääristamise propagandat peaksime alustama kohe, et juba eeloleval kevadel asutaks seda teostama. Seejuures tuleb aga silmaspidada, et meil ei vääristataks kõiki puid aias 1—2 sordiga, vaid et võetaks vähemalt 3—4 sorti — siis pole takistatud õunapuude tolmemine, millest ripub ka saak, mis teatavasti enamikul sortidest peab toimuma mitte oma vaid erisordi õietolmuga.

Niipalju võiks praegu meil kasvatatavate sortide hulgas valikut teha arvesse võttes peamiselt turgude nõudeid. Kuid tarvilik on ka

vaatlusi korraldada meie kasvutingimustele vastavate, välismaade kõigeparemate kaubaõuna sortidega. Mitte ainult õuna vaid ka piri-, ploomi- ja kirsisortide kohta pole veel täit selgust mida meil kasvatamiseks soovitada. Siin ei ole turg saanud oma valikut teha, sest neid viljapuude liike kasvatatakse meil alles väga vähe ja sortides ei olda teadlikud.

Et sordi küsimust laialisemalt lahendada, selleks on tarvilik asutada pomoloogia aedade võrk, kus korraldataks vaatlusi ja katseid ning tehtaks lõplik valik meie oludes soovitava sortimendi kohta.

Ei aita üksinda Ülikooli Aianduse Katsejaamast, kus pomoloogia aed laialise sortimendiga olemas, vaid on tarvis saada andmeid sortide kohta ka teistest kodumaa nurkadest, kus kasvutingimused erinevad suuresti.

Ühenduses uute aedade asutamisega ja puude ümbervääristamisega kerkib üles ka teine küsimus, mille otstarbekohane lahendus kergendaks palju õunte turundamist ja õunakaubanduse organiseerimist, see on nimelt üksikute sortide kasvatamise piirkondade loomine või raioniseerimine. Praegu on seisukord niisugune, et mitme taluaia päale kokkugi ei saa kuigi suurt partiid ühte sorti õunu. Koguneb hulga aedade päale mituteistkümmend sorti ja igat sorti ikkagi pisikene kvantum.

Kui aga teatud laiemas raionis kasvatatakse vastavalt kohalistele kasvuoludele, päale omatarviduse — müügi jaoks, ainult 2—3 ehk ka 3—4 sorti siis koguks ka väiksematest aedadest ümbruskonna päale kokku suurem partii ühte sorti õunu. Sel juhul on palju kergem korraldada sorteerimist ja pakkimist ning ühismüüki.

Kuid ka eraettevõtted on palju rohkem huvitatud kui nad teavad, et võivad ümbruskonnast kokkuosta suurema partii ühtlast kaupa ja võivad maksta sel juhul palju kõrgemat hinda.

Piirkondade kava väljatöötamine üksikute sortide jaoks nõuab aga teatud eeltöid, kuna siin vaja arvestada raionis valitsevate mulla- ja kasvutingimustega üldiselt.

Päale sordi valiku on õunakauba kvaliteedi tõstmiseks väga tähtis taimekaitse teostamine aias. On teada kõigile ilma eriliste põhjendusteta missuguse tähtsuse omab pritsimine aias. On küllalt näiteid, et pritsitud aedade saak on puhas esiteks kärntõvest ja teiseks on aed vaba kahjuritest, kuna pritsimata aed annab väga suure % kärnalaikudega õunu, halvemal juhul aga võivad kahjurid kevadel puud nii õitest kui ka lehtedest lagedaks süüa. Eriti suure tähtsuse omab aedade pritsimine veel nüüd, kus maksma hakkas uus määrus mis lubab eksporteerida ainult kärnalaikudeta ja kahjuritest rikkumata õunu.

Aedade pritsimisega hakati meil märgatavalt tegelema alles mõni aasta tagasi. Nii pritsiti 1931 a. kogusummas umbes 4700 puud, 1932 a. 13000 puud ja käesoleval aastal 45000 puud. Näeme et pritsitud puude arv on alates 1931 a. igal aastal ligi 4 korda suurenenud.

Need arvud kinnitavad kõige paremini et taimekaitse aedades on tarvilik ja tasuv.

1929 a. põllumaj. üleskirjutuse andmetel oli Eestis kokku 879 668 viljakandvat ja 660 414 noort õunapuud. Kui arvata, et praegu umbes 25% noortest on juba viljakandvad, siis on viljakandvate õunapuude arv praegu ümmarguselt 1 milj. Pritsitud on neist aga ainult 45 tuhat puud, mis teeb välja umbes 4,5%. Tarvis oleks jõuda aga niikaugemale, et lähemal ajal kõik suuremad aiad, kust turukaupa saab, oleks pritsitud. Et pritsitud viljapuude % nii väike, sellest peamiselt ongi tingitud, miks turule väga palju nõrka kaupa tuleb ja miks ka ekspordi kvantum pole meil veel kuigi suur. Keskmisel saagiaastal, nagu näiteks möödunud aasta, võiks rehkendada õunte kogutoodangut kodumaal umbes 30—40 milj. kg, läinud aasta eksport oli aga 675 tuhat kg, mis teeb välja kogutoodangust kõigest umbes 0,6%. Eelmistel aastatel, mil eksp. väiksem oli ja aedu veel ei pritsitud, oli see % veelgi väiksem.

Aedade pritsimise levimiseks mõjub takistavalt pritside kõrge hind, mis tuleb aiapidajal korruga väljamaksta. Pritsimise ainete ja töökuulu teeb välja täiskasvanud puu kohta umbes 70 senti. See ei ole eriti tunduv, korraliku pritsi eest tuleb väljaanda aga korruga — seljaskantava automaat Holderi pritsi eest 80.— ja kärul veetava Holderi „Neptun“ pritsi eest 124.— krooni. Pritside puudumine ongi enamasti põhjuseks, miks taimekaitse tööd tegemata jäetakse eriti väiksemates aedades. Pritsi ostmise raskustest võiks aga ülesaada, kui osta prits mitme naabruses asuva aiaomanikuga ühiselt, arvestades sellega, et pritsile ei langeks ühe pritsimise ajal rohkem tööd kui jõutakse ära teha 5—6 päevaga, sest jõudsa taimekasvu ajal peab õiget pritsimise aega tabama, mis aga üle nädala viivitades võib mööduda.

Lätis näiteks teostatakse taimekaitsetööd ühistegelisel alusel.

Sääl on levinud aia kontrollühingud, umbes sama kui meil karja kontrollühingud. Ühingul on oma prits ja asjatundja tööline — assistent ametis, kes korraldab pritsimisi ja annab ka muul ajal aiapidajatele nõu, käies järjest talust tallu.

Meilgi oleks tarviline ühistegelisel alusel aedade pritsimist organiseerida. Seda ei ole tarvis mitte ainult aedade pritsimise läbiviimiseks, vaid ka õunakauba valmistamise, sorteerimise ja pakkimise otsarbekohaseks teostamiseks. Ühing muretseks omale kõige päält aia-pritsi ja palkaks hooajaks asjatundja töölise kes pritsimisi korraldaks. Sügisel saagikoristamise ja sorteerimise ning pakkimise töid võiks korraldada ühingu juures jällegi sama asjatundja tööline, siis saaks õunad kohapääl aias juba ekspordikauba nõuetele vastavalt ühtlaselt sorteeritud ja pakitud ning võiks neid ilma ümberpakkimata eksporditoridele otse välismaale saatmiseks müüa. Igal aiapidajal üksikult vaevalt on võimalik kõiki tarvilisi oskusi omada ja kaup tuleks seejuures ikkagi mitte nii ühtlane kui sel juhul, kui valmistamine sünnib laiemas raioonis ühe isiku järelevalve all.

Mitte ainult taimekaitse ja sorteerimise ning pakkimise tööde juures ei vaja aiapidajad asjatundjat oskustöölist — tööjuhatajat, vaid teda on tarvis ka kõigi teiste aia-korraldamise tööde juures. Mitte ainult aianduse vaid ka mesinduse alal võiks see tööjõud ühingu liik.

meile abiks olla, kuna mesinduse hooaeg päälegi südasuvel, mil õunaaias vähem tegemist.

Sellise oskustöölise-assistendi palkamiseks ja tarviliste tööde läbiviimiseks peaks vastavad asutused leidma võimalusi ühingute toetamiseks, nii nagu seda võimaldatakse praegu karjakontrolli ühingutele. Oskustöölisi meil juba leidub ja aianduse koolid ning eriklassid lasevad igal aastal välja veel uusi lõpetajaid.

Praegu tegutsevad aianduse ja mesinduse ühingud ja seltsid peaksid taimekaitse tööde läbiviimise oma liikmete aedades üheks tähtsaks ülesandeks oma töökavasse võtma. Kus aga kohapääl a.-m. ühingu pole, sääl tuleks mõne põllumajand. ühingu juurde asutada aianduse sektsioon. Uusi ühinguid oleks otstarbekohane asutada aga ainult sääl, kus puuduvad põllumajand. organisatsioonid.

Kõrge kvaliteediga aiasaaduse tootmise kõrval, on praegu sama tähtsaks päevaküsimuseks nende turundamine, mida eelkõneleja juba pikemalt käsitas. Peatähelpanu eriti marjade ja köögiviljade alal tuleb pöörata siseturu mahutuse suurendamisele — aiasaaduste ümber töötamisele ja värskest alalhoidmisele. Värskest alalhoidmine puudutab eriti õunu, kuna selleks senini liig vähe võimalusi on olnud ja õunte hinnad seetõttu talvel ebaloomulikult kõrged.

Tähtis on ka veel aiasaaduste, eriti varajase köögivilja tootmise kulude vähendamiseks võimalusi leida. Varajase köögivilja tootmise teeb kalliks kõrge klaasi hind, mis tarvis läheb lavade ja kasvumajade ehitamisel.

See vähendab ka kodumaa varajaste aiasaaduste konkurentsi võimet välismaade vastavate saadustega. Nii näiteks toodi meile veel läinud kevadel sisse tomateid, sellele vaatamata et sisseveo toll on 1 kr. kg-milt.

Tuleks leida võimalusi lava- ja kasvumaja klaasi hinna alandamiseks.

Lõpuks mesinduse juures peatudes, peab tähendama, et mesindus on tõusnud viimastel aastatel Eestis kaunis tähtsaks majapidamise kõrvalharuks. Mesiperede arv on tõusnud 1924 a. 28 000 päält 1932 a. 51 200, s. o. ligi kahekordseks. Mesindusega tegelevad pääle põllupidajate ka väga palju vaimliseil elukutseil töötavaid isikuid.

On märgata erilist hoogu ja huvi tõusu mesilastepidamise alal. See on ka põhjendatud sest olgugi et mesiperede arv 9 a. jooksul on kasvanud kahekordseks, on see arv siiski alles väikene ja arvestades kodumaa pindalaga, võiks mesiperede arv kasvada meil veel mitmekordseks. 1929 a. põllumajand. üleskirjutuse järele, mil oli meil 47 000 mesiperet, tuli iga kolme talundi kohta üks mesipere. See on liig väikene arv, kui arvestada eriti sellega, missugust tähtsat osa etendavad mesilased kultuurtaimede tolmutamisel ja teiseks kui tähtis toitaineline mesi.

Üldiselt peetakse meil mesilasi alles väga primitiivselt. Puuduvad oskused ja lastakse mesilasi töötada omapead, olgugi et 1923 a. põllumajand. üleskirjutuse andmetel peeti 80% peredest raamtarudes.

Et seisukord tõepoolest niisugune, seda kinnitavad statistilised andmed ühe mesipere toodangu — meesaagi kohta, mis väga madal.

Nii on 10-ne aasta keskmine meesaak ühe mesipere kohta 5,7 kg (kõige madalam 1923 ja 1925 a. — 2 kg ja k. kõrgem 1926 a. — 9,7 kg).

Teada aga on, et üksikud mesinikud, kes mesilastepidamist hästi tunnevad, ja mesilasi peavad teadlikult, saavad ühe mesipere kohta 40 ja enam kg mett.

Üheks põhjuseks, miks mesiperede toodang nii madal, on vanade emade pidamine mesiperedes. See on tingitud peamiselt oskuste ja teadmiste puudusest ja osalt ka sellest, et emasid pole igakord saada- val. Teatavasti rohke meesaagi eeltingimuseks on tugevad pered. Pere on tugev aga ainult siis, kui tal on hää munemise võimega ema. Pääle teist eluaastat hakkab aga ema munemise võime langema. Sellepärast ei peetagi korralikus mesilas peredel üle 2 a. vanu emasid.

Õigeaegne ja õigeviisiline emadeuuendamine on ratsionaalse mesilastepidamise üheks põhitingimuseks. Selleks, et aga emadeuuendamist laialisemalt propageerida ja tarvitusele võtta, on tarvilik et emad soodsa hinnaga ja kergesti saada- val oleksid.

Praegu töötab meil hääde tagajärgedega tunnustatud emade kasvandus Põhja Eestis, kus korraldatakse vaatlusi ka eritõugudega. Selliseid emadekasvandusi, mis oleks ka ühtlasi eritõugude võrdlemise kohaks, oleks tarvis meile enam kui üks, erinevatesse oludesse.

Samuti on üksikute vaatluste põhjal, mida teinud tegelikud mesinikud, teada et mõned välismailt päritolevad kultuurtõud annavad märksa suuremat saaki.

Need tähelpanekud tõugude kohta pole aga veel küllaldased. Üldse pole mesilastepidamise olude kohta eritingimusi meil andmeid, sest meil pole vaatlusmesilate võrku. Mujal Euroopa riikides, muude ligidal isegi Soomes, on juba mesilaste emade kasvanduste-sugulavade kõrval, üsna laialised vaatlusmesilate võrgud. Need koguvad süsteemiliselt korraldatud kava kohaselt andmeid mesilaste saagiolude — karjamaa ja muude tingimuste kohta.

Meil pole senini mesilastepidamise kohta selliseid andmeid kasutada, sellepärast peame lähemal ajal vaatlusmesilate võrgu organiseerima ja tööle rakendama.

Tähtsamad päevaküsimused eelpoolnimetatud andmete kogumise ja emade uuendamise kõrval on veel mesilaste talvitamise olude parandamine ja nakkushaiguste vastu võitlemine. Halbade talvitamise tingimuste tõttu sureb meil igal talvel ja varakevadel palju mesiperesid. Halva talvitamise põhjustab enamasti talvesöödaks jäetud mesi, mis kas kristalliseerub ehk oma koostise poolest on mesilastele halb ja kutsub esile haigestumisi varakevadel.

Tähelpanekute ja katsete varal on kindlaks tehtud, et harilik suhkur on väga hää mesilastele talvesöödaks. Nõudlikumad kultuurtõud eriti, talvituvad suhkru pääl palju paremini kui meega. Suhkrusiirup seisab tarudes talvel väga hästi, ei kristalliseeru kergesti, ei sisalda kõrvalaineid mis mesilaste seedimist rikuks, seetõttu saavad mesilased

teda tarvitada kogu talve ja on kevadel terved. Mõõdunud suvise suhkurutolli tõstmisega tõusis suhkru hind aga niivõrd kõrgele, et mesinikudel pole enam võimalik teda tarvilisel määral mesilastele talvesöödaks anda.

Tarvilik oleks võimaldada mesilastele talvesöödaks odavat — tollita suhkrut. E. Aianduse-Mesinduse Keskseks Pöörduksi Põllutöökoja kaudu uuesti sellise palvega Majandusministeeriumi poole juba juulikuu keskel, kuid alles 1. sept. samast järelepärides selgus, et asi ikka veel otsustamata.

Mitte vähem tähtis küsimus pole mesilaste nakkushaiguste vastu võitlemine. Eriti levinud on viimasel ajal mesilaste haudehaigused ja raske on neile piiri panna, kuna vähem teadlikud mesinikud ei taipa hädaohu suurust, jätavad haigestunud mesipered saatuse hooleks ega hoiata naabreid ja hiljem, kui pere surnud, ei koristata ka infitseeritud tühje tarusid. Teadmatust ja hooletust loovad soodsa pinna haiguste edasikandmiseks. Et haigustele piiri panna, selleks on tingimata vajalikud sundkorraldused nagu see on maksev kõigi teiste koduloomade nakkushaiguste ilmsiks tulemise korral. Aianduse-Mesinduse Keskseks on juba koostatud „mesilaste nakkushaiguste vastu võitlemise seaduse kavand“ ja esitatud Põllutöökojale valitsusele edasisaatmiseks.

Aiasaaduste türundamise seisukord meil ja selle parandamise võimalusi.

G. Abel.

Koosolekutel, kongressidel, poliitiliste tegelaste kõnedes, kui ka põllumeeste eneste mõtteavaldustes kuuleme tihti kõnelusi rukki-, või-, peekoni-, vähesel määral ka munahindade kindlustamise tarvidusest, juurdemaksu vajadusest jne.

Vähem oleme kuulnud kõnelusi aianduse, aiasaaduste hinna kindlustamise või aiasaaduste ekspordi korraldamise üle. Paistab, nagu oleks sellel alal kõik enam vähem korras, või nagu oleks see mõni teisejärgu tähtsusega küsimus. Statistilistest andmetest selgub, et $\frac{1}{3}$ meie põllumajanduslikust rahvastikust, s. o. alla 10 ha-ste krundipidajate juures, tuleb keskmiselt põllumaad ainult 2—3 ha iga perekonna või iga talundi kohta. Teisel kolmandikul meie põllumajanduslikust rahvastikust — peamiselt 10—20 ha-ste kruntide pidajail — on nende valdamisel oleva põllupindala keskmine suurus 6—7 ha. Ja ainult kolmas kolmandik põllumajanduslikust rahvastikust elab kruntidel, millede keskmine põllupindala suurus ületab 10 ha. Nüüd kerkib üles küsimus, kuidas on võimalik kasutada ühel kolmandikul meie põllumajanduslikust rahvastikust nende valdamisel olevat põllumaa osa, mille keskmine suurus on vaevalt 2—3 ha.

Teravilja all seda maad pidades võib saada sellest hariliku maapidamise viisi juures 2—3000 kg teravilja, paremal juhul 4—5000 kg. Arvesse võttes meie teravilja keskmisi hindu, võime loota kogusaagi

müügist 200—300 kr. Seejuures on jäetud arvestamata seemne väärtus, kui ka muud tehtud kulutised. On selge, et selle sissetulekuga ei saa 3—4-liikmelist perekonda üleval pidada aasta läbi. Kui samal pindalal kasvatame loomasööte, võime saada keskmise pidamise viisi juures 3000—4000 sü, millest jätkub ainult ühe lehma pidamiseks. Ka see ei võimalda perekonnale täit ülespidamist. Nii peab üks kolmandik meie põllumajanduslikust rahvastikust täielikult ja teine kolmandik osaliselt leidma intensiivsemaid maakasutamise viise, mis võimaldaksid nende äraelatamist väikesel maaalal. Ja osaliselt on leitud see tee. Aiandus on tõstetud nendes majapidamistes esikohale, kui intensiivsemaid maakasutamiseviise.

Kui võrrelda üksikute aiasaaduste produktsiooni suurust 4—5 aastat tagasi praeguse — tänavusega, siis näeme siin suurt edu.

Suure pakkumise tagajärjel langesid erakordselt kiiresti aiasaaduste hinnad, mis ei tasu enam produtseerimise kulusid.

Kuid sel ajal, kui aiasaaduste hinnad langesid kohutava kiirusega ja kui suurt osa meie väikemaapidajate perekondadest ähvardas näljatont, veeretasid meie majanduspoliitika ja riigielu juhid, vist küll teadmatuses või väheste kaalutluste tõttu, uusi raskusi ette meie aianduse arenemise võimalustele. Toon siin paar näidet. Möödunud aastal tõsteti suhkrutolli just marjamüügi hooaja eel, mis mõjus tuntuvalt marja hindadele, kuna keediste valmistamine selle tõttu tagasi läks.

Teiseks pidurdavaks teguriks aiasaaduste müügil oli Riigikogu poolt 24. märtsil 1932 a. vastuvõetud maiusainete maksu seadus, mille alla kuuluvad kõik marja ja puuvilja ekstraktid, marmelaadid ning keedised ja muud maiusained, mille valmistamisel on tarvitatud suhkrut, mett, puuvilja, marju j. n. e.

Selle seaduse § 4 ütleb, et maiusaineid müügi otstarbel võib valmistada ainult ettevõttes, kes selleks saanud loa maksuvalitsuselt. Loosaanud ettevõtja on kohustatud ühe nädala jooksul, arvates loa saamisest kuulutama „Riigi Teatajas“ oma nime, või firma nime ja ettevõtja asukoha.

Juba see § oma lubade nõutamise, „Riigi Teatajas“ kuulutamise ja muude kitsendustega annab surmahoobi meie väheste aiasaaduste ümbertöötamisele. Meil ei ole sellel alal veel suuri tööstusi. Oleme vaid katsetamise ajajärgus. Kuid see seadus surmab needki algajad, katsetajad. Aiasaadused on kiiresti rikkiminev kaup. Ja täna ei ole meil veel ülevaadet homsete hindade kohta. Kui hinnad järsku kukuvad, päästaks kasvatajat või kaupmeest mõne osa marjade sissekeetmine, mida võiks hiljem realiseerida, kuid seda keelab maiusainete maksuseadus, mis võib karistada rahatrahviga 100—1000 kr-ni süüdlast, kes valmistab kas või ühe purgi keedist müügi otstarbel. Süüdlast selles, et ta äriroomides hoidis, või müüs loata ettevõttes valmistatud maiusaineid, karistatakse rahatrahviga kuni 500 kr. Loa saamise järel tuleb maksta „ettevõtjal“ maksuametile 30 kr., mida tagasi ei maksta, olgu kas või ainult paar purki keediseid müügiks valmistatud. Meie kannatame praegu teravalt aiasaaduste üleproduktsiooni all ja kuna pole võimalik paljuid neist artikleist väljavedada, siis oleme ko-

hustatud laiendama nende siseturu mahtu. Aiasaaduste ümbertöötamine ja konserveerimine on selle juures esimese tähtsusega küsimus, mida tuleb edendada kõikide abinõudega.

Aiasaaduste eksport lonkab meil täielikult. Õunte müügi juures oleme soodustatud seisukorras Soome turul, kuid oleme suutnud kasutada Soome turu mahust ainult väikese osakese.

Soome veeti aedvilja tonnides:

	Üldse	Eestist
1930 a.		
õunu	3608	321
sibulaid	1969	5
sigureid	1512	233
värskeid kapsaid	723	4
soolatud kurke	394	0,5
värskeid kurke	84	12
1931. a.		
õunu	3077	154
sibulaid	2126	21
sigureid	932	126
värskeid kapsaid	891	1,6
soolatud kurke	218	0,5
värskeid kurke	128	13
1932. a.		
õunu	1865	675
sibulaid	1690	39
sigureid	1694	266
värskeid kapsaid	445	8
soolatud kurke	116	11
värskeid kurke	14	5

Soomes on meil tollisoodustus võrreldes teiste maadega:

õuntelt	6 Smk. kg
siguritelt	2 „ „
sibulatelt	1,25 „ „
soolatud kurkidelt	2 „ „

Kõige selle juures oleme kasutanud ära ainult väikese osakese Soome turu mahust nende artiklite müümisel ja oleme neid müünud tihti „tollis“ hinna eest. Nii müüdi möödunud aastal Soomes eesti õunu 4–6 Smk. kg, kuna teistest maadest sinna sisseveetavatelt õuntelt võeti tolli juba 6 Smk. kg-lt. Kõik see näitab, et aiasaaduste müügi ja eriti veel aiasaaduste ekspordi alal valitseb meil täielik korralagedus, mis röövib ühtlasi ka tuhandete väikemaapidajate eluülespidamise võimalused. Selles on süüdi ka aiapidajad ja väikemaapidajad ise. Kõikidele aiapidajatel tuleks koonduda ühise tugeva väljaveo organisatsiooni ümber, kust kavakindlalt juhitaks aiasaaduste müüki, eriti aga aiasaaduste ekspordi.

Valuuta müügi kohustus Eesti Pangale on sundinud korralikke aiasaaduste-eksportöre tagaplaanile jääma viimastel aastatel ja esiplaanile kerkivad juhuslikud eksporditorid, kes mitmesuguste ettekäänete ja

võtetega hoiavad kõrvale valuuta müügikohustusest. Teisel teel on võimalik neil Soome margast 1 kuni 1,5 senti rohkem saada (Eesti rahas) ja nad võisid õunte puudast 1—1,5 kr. rohkem maksta. Loomulik on, et sarnaste võimaluste puudumisel alla jääb kohusetruu ja korralik ärimees. Senikaua, kui aiasaadustest saadud valuuta müügikohustust ei kaotata, või kui ei ole piiratud aiasaaduste eksportõride arvu, pole loota siin paranemist. Kuid hädatarvilik oleks meil ühe tugeva keskkohta loomine aiasaaduste eksportimiseks. Ka pole suudetud senini veel küllaldaselt piiri panna aiasaaduste sisseveole välismailt. Veel käesoleval aastalgi oleme vedanud sisse mitmesuguseid aiasaadusi, mida võime ise kasvatada või valmistada. Aiasaaduste sissevedu väljast tuleks meil täielikult ära keelata, kui need konkureerivad meie aiasaadustega. Aiasaadusi oleme vedanud igal aastal sisse palju suuremal arvul, kui neid suudame väljavedada. See ei ole normaalne seisukord. Meil on küllalt võimalusi veel aianduse seisukorra ja aiasaaduste müügi korralduse parandamiseks, kuid seda tööd tuleb teha kava-kindlalt ja üksmeelselt. Selleks on tarvis ka riiklikku abi ja selle arenemiskäigu õiget suundamist.

Mõningaid väljavaateid aednikkude ja mesinikkude olukorra parandamiseks.

A. Mätlik.

Puuviljaaianduse, eriti õunakasvatuse alal ei puudu meil soodsad väljavaated nii sise- kui ka välisturgudel. Kuid selleks, et kannatada välja iga aastaga teravamaks muutuvat võistlust on tarvis uute äriaedade asutamise juures panna tõsist rõhku kohtalikele, arvestades mitte üksi mullapinna, vaid ka aluspinna omadustega. Samuti tuleb asjatundjate poolt võtta läbikaalumisele meie senine soovitatud sortiment ja teha selles tarbekorral mõningaid muudatusi ja parandusi.

Puukoolide alal on praegu märgata teatud elavust ja see haru tasub ennast võrdlemisi hästi. Kuid tuleb arvestada sellega, et ta vajab häid eelteadmisi ja kutseoskust, samuti ka suuremaid kulusid alul taratamiseks, emataimede soetamiseks jne., kuna tulud laekuvad alles 4—5 a. järele. Seega on ta vähe kõlbuline algajale ja kapitalivaesele. Päälegi ei saa kindel olla, kas mõne aasta pärast veel on küllaldaselt nõudmist praeguste sortide järgi. Uute asutatavate puukoolide rohkus igatahes manitseb meid siin teatud ettevaatusele.

Marjaaianduse alal tuleb olla ettevaatlik uute istanduste rajamisega ja kui seda veel teha, siis vaid hästi valitud paremate sortidega. Tuleks katsuda energiliselt kasutada kõik välisturgude leidmise võimalused. Näiteks on meie naabrid, lätlased osanud korraldada mustasõstra eksportimist Inglismaale ja maasikate eksportimist Saksamaale. Tuleks ka tõsiselt võtta kaalumiele vabarnate kuivatamise kü-

simust, mille järele on nõudmisi apteekides ja mis senini otsitud kaup.

Köögiviljakasvatusele pole suuremaid väljavaateid ja külvi-
pinna laiendamine on riskantne. Erandid võivad olla vaid üksikutel
kohtadel, kus looduslikud või majanduslikud olud pakuvad mõnesugu-
seid erisoodustusi. Siin aga võiksid tulla kõne alla mõned hoidised ja
tehnilise ümbertöötamise saadused.

Lilleaianduse alal tuleks kõige päält püüda kasutada ära
soodustusi, mida pakuvad meile valuuta- ja tollikitsendused. Senini
suurel määral väljast sisseveetud lõiklilled, lillesibulate, maililled ja
ajatamistaimede asemel tuleb hakata neid kasvatama suuremal mää-
ral kodumaal. Eristil tähelepanu tuleks pöörata tulpide, nartsisside,
mõningate liiliate (*Lilium regale*, *Lilium philipiniense*), siis mitmesu-
guste nelkide, maililled, ajatamissirelite ja rooside kasvatusele, mis
võiks anda tööd nii mõnelegi.

Arstirohutaimede kasvatuse võiks tulla kõne alla kohati,
kus selleks soodsad eeltingimused odava (laste) hooaja töö näol ja nii-
suguste kultuuride juures, mis kõlbavad täiendavaks alaks mõnele
pääkultuurile. Mõnele neist ei tohiks puududa isegi välisturgude leid-
mise võimalused.

Mesinduse alal on mõeldav nihästi mesiperede arvu, kui ka
meetoodangu tõstmine. On soovitatav minna enam üle kultuurtõugudele
ja uuendada emasid järjekindlalt 2—3 aasta tagant. Tuleks proovida
laiemas ulatuses kaanetatud hauete ülekandmist magasin ja n. n.
„leseraami“ tarvitamist. Selleks on soovitatav võtta tarvitusele Tartu
taru tüüp, vähendades tarbekorral raami kõrgust kuni 50 mm.

Tuleb astuda välja, nii kõnes kui ka kirjas, kõige energilisemalt
oma kutsehuvide kaitseks. Samuti astuda välja praegu nii moodsale,
kuid kahjuks asjatundmatale kihutustööle, millega õhutatakse uute
aiatulunduste rajamisele, enne kui ei ole paranenud turundamise või-
malused. Panna senisest hoopis rohkem rõhku ka aiasaaduste tarvita-
mise propageerimisele, pannes selleks toime kõnekoosolekuid, lühiaja-
lisi kursusi jne. Soovitatav on siin tihedam koostöö taimetoitlaste ühin-
gutega.

Aedniku kutseala korraldamine.

E. Lepp.

Aiandus on teinud viimastel aastatel kiireid edusamme. Aiatöö
oskuse levinemisega nii linnas, kui maal, on samuti mitmekordselt tõus-
nud aedniku, kui kutselisel tööalal töötaja vastutus. Oskustööjõu olu-
korra parandamine ja kindlustamine võib rahva seas kasvatada suu-
remat poolehoidu aiandusele, sest ainult neilt inimestelt võime loota ja
isegi nõuda väärilist töötulemust üldise aianduse tasapinna tõstmiseks
ja ka alalhoidmiseks.

Praegu aga võib panna tähele, et „kärneri“ nime võib kanda iga
isik kellel selleks soovi. Sama kergelt jagatakse igasuguseid vanem-
ülemaednikkude ja aiandusinstruktorite tiitleid, küsimata sellest, kas

inimene on töötanud oma kutsealal või mitte. Missugust vastutust võime meie loota sarnastelt isikutelt? Ei mingisugust! Kannatada saavad selle all ainult tõelikud kutselised inimesed, mis ka täiesti põhjustatud. Aianduse tasapinna tõstmise ja saavutatud tagajärgede tugedeks on ja jäävad tulevikus ainult kutselised isikud, sest see on neile eluliseks küsimuseks. Ühepäeva „kärnerite“ koht ei ole siin, tuleb tõmmata kindel joon esimesse ja teise liiki kuuluvate aednikkude vahele. Eesti Kutseaednikkude ühing on küll katsunud seda küsimust lahendada, kuid nii kaua, kui ei ole vastava seadusega kindlustatud aedniku nimi ja selle õigused on viimaste kasutamine linnuprii. Teiseks on meil terve rida aianduse ja aianduse täienduskoole, millede lõpetajatel puudub kutse omandamise võimalus, mis oleks suuteline kindlustama koha saamist ja tulevikku.

Ainult kindel siht ja ülesanne võib ja suudab neile koolidele jäädvustada püsivust.

Kõiki eelpool toodut arvesse võttes tuleb astuda samme, et aedniku kutseküsimus saaks kiiremas korras lahendatud, mille algatajaks võib olla E. A.-M. K. ja seaduslikuks kinnitajaks H. S. M.

Aianduse ja mesinduse päeval vastuvõetud otsused:

1. Aianduse ja mesinduse päev tunnistab tarvilikuks marja ja puuvilja ekstraktide ning keediste väljaarvamise maiusainete maksuseaduse alt. Samuti tunnistab päev tarvilikuks suhkrutolli alandamise.

2. Puuvilja ja aiasaaduste sisseveoks, milliseid saame omalt maalt, või milliseid võime ise hää eduga kasvatada või valmistada ehk mis konkureerivad omamaa saadustega, lubasid mitte anda.

3. Aianduse ja mesinduse päev peab tarvilikuks, et aednikkudele võimaldataks odavat aknaklaasi lavaakende ja kasvumajade ehitamisel.

4. Aianduse ja mesinduse päev leiab tarvilikuks aiapidajate koondukumise ühise müügiorganisatsiooni ümber, mille kaudu kavakindlalt juhitaks aiasaaduste eksporti.

5. Aianduse ja mesinduse päev tunnistab tarvilikuks vastavate kohapäälsete organisatsioonide ra-

kendamise aianduse ja mesinduse arendamise tööle ja peab vajalikuks nendele organisatsioonidele sellekohaseks tegutsemiseks ainelist toetust määrata.

6. Aianduse ja mesinduse päev tunnistab tarvilikuks asuda piirkondade viisi ühtlase sortimendiga aedade asutamisele, kusjuures müügile määratud õunte sortiment ei tõuseks üksikus piirkonnas üle kolme.

Ühingutele, seltsidele ja üksikutele isikutele, kellel teeneid on sel alal, tuleb määrata vastavaid auhindu.

7. Meie oludekohaste viljapuude ja marjapõõsaste sortide leidmiseks ja järeleproovimiseks tuleb asutada lisaks T. Ülikooli Aianduse Katsejaamale veel 4 pomoloogia aeda kasvutingimuste poolest erinevates maakohtades.

8. Aedniku kutse saamine ja õigused määrata kindlaks vastava kutseorganisatsiooni poolt.

9. Arvestades taimekaitsetööde suurt tähtsust aiasaaduste produktiooni tõstmisel ja kvaliteedi parandamisel, aianduse ja mesinduse päev peab tarvilikuks, et entomoloogilise ja fütopatoloogilise taimekaitse asutised Tartu Ülikooli juures jääksid töötama iseseisvalt.

10. Tubakataimed, mida kasutatakse taimekaitse vahendite valmistamiseks, vabastada aktsiisi maksust.

11. Aianduse aj mesinduse päev peab tarvilikuks andmete kogumist mesilaste pidamise olude, kasvuse ja eritõugude kohta. Selleks tuleb asutada üleriigi Aianduse-Mesinduse Keskseksi kontrolli all töötav vaatlusmesilate võrk.

12. Mesilaste nakkavatele haigustele piiri panemiseks peab aianduse ja mesinduse päev tarvilikuks maksma panna taudide vastu võitlemise seadus, analoogiliselt loomataudide vastu võitlemise seadusega.

13. Aianduse ja mesinduse päev peab tarvilikuks, et Vabariigi Valitsus kiiresti otsustaks mesilaste talvesöödaks tollita suhkru asamise võimaluse.

14. Aianduse ja mesinduse päev leiab, et kodumaal peaks töötama vähemalt kaks mesilaste sugulava — emadekasvandust, kontaktis Aianduse-Mesinduse Keskseksi ja tunnistab tarvilikuks määrata toetust nende edukaks tegevuseks vastavate asutuste poolt.

A

43543

127 475

Hind 15 senti.
